

Наливайко Олег Іванович

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри загальноправових дисциплін,
член правління Дніпропетровської обласної організації
«Асоціація українських правників»

Сіроух Ірина Володимирівна

студентка факультету № 2
заочного навчання цивільних осіб ННІ ПОЗН

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

АНТРОПОЛОГІЗАЦІЯ ТА АКСІОЛОГІЗАЦІЯ ПРАВА В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ

Розвиток суспільних відносин, їх ускладнення та трансформація в умовах становлення громадянського суспільства потребує пошуку нових підходів до розуміння права з метою удосконалення його реалізації.

Серед філософських течій, що сформовані під впливом нових тенденцій у розвитку суспільства і людини, науковцями виокремлено феноменологію, герменевтику, антропологію і синергетику, в яких закладено можливості для постнеокласичного типу праворозуміння [1, с. 8-16]. При цьому помітно не лише зростаючу антропологізацію та аксіологізацію права, а й все більшу його духовну спрямованість [2, с. 23]. Саме антропологічна концепція право розуміння заслуговує уваги, як найбільш гуманна і демократична.

Головним фактором, котрий зумовлює розвиток людства як системи, що самоорганізується, є реалізація потенціалу кожного члена суспільства, розвиток усіх його фізичних і духовних здібностей, творчого начала, перетворення особи на особистість, її актуалізація, що дозволяє звільнити соціальну енергію особи та спрямувати її у відповідне русло. Для цього необхідно розкріпачити особу, утвердити її автономний статус, її відособлення від суспільства. Йдеться про посилену увагу до утвердження прав людини, дедалі повнішого задоволення її потреб, захисту її інтересів, навіть про звеличування особистості із розвитком людства [3, с. 45]. І, відповідно, цінність права полягає в його гуманістичній орієнтації, здатності забезпечувати інтереси і цілі особистості, її творчий розвиток і соціальну активність [4, с. 45].

Права людини, притаманні людині від народження, покликані задовольнити універсальні потреби та інтереси людини і мають на меті забезпечення «самовизначального, значущого та відповідального способу ведення життя» кожній людині («формула» образу людини, концепції прав людини, заснована на п'яти рівнозначних елементах: автономність, значущість, відпові-

дальність, повага до життя, спосіб життя) [5, с. 136-146]. Вся діяльність держави, суспільно-політичні процеси в країні повинні отримати людський вимір, мати критеріальне значення для визначення легітимності політичного режиму, демократичності конституційного ладу, а проблема прав і свобод людини має всезагальне значення [6, с. 60]. Основною ідеєю антропометризму є визнання прав, свобод та законних інтересів людини основним критерієм критичного осмислення позитивного права та правозастосовної практики.

Антропологічний «переворот» у науці, який відбувся в 1960-ті роки, актуалізував антропологічний підхід до праворозуміння, в якому, у свою чергу, можна умовно виокремити два аспекти – біоантропологічний (або біосоціальний) та етнографічний (або етнологічний). Перший з них акцентує на тому, що право, як й інші соціальні інструменти, зумовлене недосконалістю біологічної (біосоціальної) природи людини, тому заради самозбереження соціуму і забезпечення стабільності суспільства необхідними є розподіл прав і обов'язків між людьми та дотримання принципу «людина вільна тією мірою, якою вона не посягає на свободу інших осіб». Другий аспект антропологічного підходу основну увагу зосереджує на соціо- (етно-) культурній зумовленості правового статусу особистості й, відповідно, права. Це, у свою чергу, сприяло визнанню багатоманітності культур і правових систем сучасності, відмові від жорсткого «європоцентризму», який тривалий час домінував у теорії права [6, с. 11]. Саме завдяки такому підходу відбулася інституалізація юридичної антропології, яка нині успішно розвивається не лише на Заході, а й на теренах колишнього СРСР, зокрема в Україні.

З філософсько-світоглядних позицій антропологічна парадигма права за ставленням до основного питання філософії є матеріалістичною, а за типом методології – позитивістською, оскільки ґрунтує своє бачення права на емпіричних даних, хоча й не обмежується емпіричним рівнем аналізу. Антропологічне праворозуміння розвивається в руслі тісно взаємопов'язаних підходів – психологічного, феноменологічного, екзистенціального, герменевтичного тощо, прихильники яких трактують право як психічні переживання імперативно-атрибутивного характеру, як продукт індивідуальної інтуїції, що формується в конкретній життєвій ситуації, як порядок соціального спілкування, як засіб забезпечення вільної екзистенції тощо [7, с. 15].

Отже, провідним сучасним типом праворозуміння заслуговує стати антропологічний. Людиноцентризм і принцип гуманізму мають стати основою правового регулювання відносин громадян і держави. Такий підхід визнано міжнародним співтовариством як найбільш демократичний.

1. Честнов И. Л. Правопонимание в эпоху постмодерна / И. Л. Честнов // Правоведение. – 2002. – № 2. – С. 4-16.

2. Оборотов Ю. Праворозуміння як аксіоматичне начало (постулат) права / Оборотов Ю. // Право України. – 2010. – № 4. – 49 с.

3. Бандура О. О. Єдність цінностей та істини у праві (філософський аналіз) : автореф. дис. ... д-ра філософ. наук : 12.00.12 / О. О. Бандура. – Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка.

– К., 2003. – 38 с.

4. Лукашева Е. А. Социалистическое право и личность / Е. А. Лукашева. – М. : Наука, 1987. – 262 с.

5. Брюггер В. Образ людини у концепції прав людини / В. Брюггер // Проблеми філософії права. – 2003. – Том I. – С. 136-146.

6. Орзих М. Конституционное положение человека в государстве и обществе / М. Орзих // Юридический вестник. – 1997. – № 1. – С. 60-61.

7. Козюбра М. Праворозуміння: поняття, типи та рівні / М. Козюбра // Право України. – 2010. – № 4. – С. 10-22.

8. Завальнюк В. В. Принципи антропологічної парадигми права / В. В. Завальнюк // Актуальні проблеми держави і права. – 2012. – С. 14-20.

Рибалкін Андрій Олександрович

кандидат юридичних наук, доцент,

декан факультету № 1,

член правління Дніпропетровської обласної організації

«Асоціація українських правників»

Фуріна Анастасія Ігорівна

студентка факультету № 4,

член Дніпропетровської обласної організації

«Асоціація українських правників»

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ПРИВАТНА ВЛАСНІСТЬ – ОСНОВА СВОБОДИ ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА В ПРАВОВІЙ ДЕРЖАВІ ТА ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

В сучасному суспільстві в силу обставин, що склалися у державі, а особливо на Донбасі, все частіше у населення виникає думка, що приватна власність не є настільки захищеною, наскільки хотіли б цього громадяни. В силу недостатньої правової культури частина людей вважає низьким рівень захисту приватної власності в Україні, а тим більше взаємозв'язок приватної власності і правової держави та громадянського суспільства, існування яких також інколи ставлять під сумнів.

Видатний французький філософ-просвітитель XVIII ст. Ж.-Ж. Руссо вважав, що перша людина, яка обгородила ділянку спільної землі кілками, сказала «це моє», а інші через свою простодушність повірили в це, була справжнім засновником громадянського суспільства, тобто суспільства індивідуалізованої, приватної власності.

Дослідження окремих теоретичних аспектів питання приватної власності